

Siri Derkert (1888-1973), blästring i betong, 1962-65 i Östermalmstorgs tunnelbanestation, Stockholm.
Foto: Statens konstmuseer.

Från redaktionen

Filosofi är ett av den manligt dominerade vetenskapens sista fästen. Under hela 1900-talet har endast två kvinnor doktorerat i ämnet i Sverige. I tabeller över könsfördelningen bland forskarstuderande vid våra universitet placerar sig filosofi fortfarande, tillsammans med ämnen som teoretisk fysik, meteorologi och numerisk analys, bland de discipliner som har lägst antal kvinnliga forskarstuderande.

Av naturliga skäl har kvinnovetenskapens famntag således kommit senare till filosofi än till andra discipliner. Under 80-talet har vi dock bevittnat en formlig explosion av feministisk litteratur inom både kontinental och anglosaxisk filosofi. I Sverige kan vi inom kort glädja oss åt de första kvinnofilosofiska avhandlingarna, vilkas upphovskvinnor vi presenterar i detta nummer av *KVT*. I övriga Norden, främst Finland och Norge, finns redan flera verksamma kvinnliga filosofer (se recension av *Norsk filosofisk tidskrifts* temanummer).

Filosofiamnet är i Sverige indelat i teoretisk och praktisk filosofi, vilka samsas inom de filosofiska institutionerna. Teoretisk filosofi sysslar bl a med logik, ontologi, veten-

skapsfilosofi och kunskapsfilosofi, medan praktisk filosofi omfattar bl a moralfilosofi, politisk filosofi, rättsfilosofi och estetik. Filosofin har ett nära förhållande till sin historia och ett studium av de »stora» filosoferna från det antika Grekland fram till modern filosofi, är en viktig del av filosofiamnet. Ämnet i Sverige är huvudsakligen orienterat mot den anglosaxiska världen med USA och England som centrum, och domineras av vad som brukar kallas analytisk filosofi. Analytisk filosofi är en samlingsbeteckning för skilda skolor, där betoningen, oavsett problemområde, ligger på klargörande av begrepp, förfining av analysinstrumenten och granskning av argument. Filosofer som Axel Hägerström, Arne Næss, Bertrand Russell kan alla räknas som moderna analytiska filosofer. I den kontinentala filosofin, dominerad av tysk och fransk tradition, återfinns riktningar som marxism, existentialism, fenomenologi och thomism.

De franska feministiska teoretikerna, som *KVT* tidigare uppmärksammat, med Julia Kristeva, Hélène Cixous och Luce Irigaray som dess mest namnkunniga företrädare, kan dock inte på något enhetligt sätt placeras in i de traditioner som nämnts ovan. De kan

sågas följa en fransk tradition, där gränserna mellan filosofi, litteraturvetenskap och psykoanalytisk teori är utsuddade.

*

Att kvinnor och ett kvinnovetenskapligt perspektiv haft särskilt svårt att ta sig in i filosofiämnet är ett faktum som inbjudit de feministiska filosoferna till reflektion.

Flera feministiska filosofer framhåller att vissa grundläggande uppfattningar om vad filosofi är, måste överges om ett kvinnovetenskapligt perspektiv ska kunna beredas plats.

En sådan föreställning om vad filosofi är som kan blockera ett kvinnoperspektiv, är den skarpa åtskillnaden mellan »empiriska» och »filosofiska» frågor. Under den analytiska filosofins storhetsperiod ansågs det att filosoferna så gott som uteslutande skulle ägna sig åt begreppsanalys – endast de analytiska frågorna betecknades som filosofiska. Denna position har successivt övergivits för att ge plats åt tanken att även andra aspekter av filosofiska problem och empiriska frågor kan tas med i den filosofiska diskussionen.

Men det som i den filosofiska analysen betecknats som en empirisk fråga, utdefinieras i allmänhet från den filosofiska disciplinen, dvs det faller på de empiriska vetenskaperna att lösa. En typ av problem som betecknas som empiriska är hur idéer, exempelvis moraliska uppfattningar, uppkommit eller varför folk har dem. Filosofin sysslar med att reda ut vad en viss ståndpunkt innebär, hur de centrala begreppen kan definieras och prövas ståndpunktens hållbarhet genom att granska de argument som stöder den etc. Men frågan i vilket socialt och historiskt sammanhang uppfattningen uppkommit och vem som hyser den, är empiriska frågor.

Av ett sådant synsätt på filosofin följer givetvis att en granskning av filosofiska teorier ur feministiskt perspektiv, som söker sätta idéerna i samband med att endast män varit filosofer eller att förhållandena mellan könen sett ut på ett visst sätt i det historiskt/sociala sammanhang teorierna uppkommit, inte är ett filosofiskt företag, utan betecknas som empiriskt, möjligen hemmahörande i idéhistoria, sociologi eller psykologi. Även om det kunde visas att kvinnor, eller grupper

av kvinnor, stod helt främmande inför filosofins teorier om hur kunskap förvärvas eller vad moral är, skulle detta inte ha någon relevans för teorin, eftersom dess hållbarhet prövas med andra metoder (se t ex intervju med Lars Bergström i *KVT* nr 3/4 1989).

Jean Grimshaw påpekar att frågor om kvinnor tenderar att uppfattas antingen som empiriska (hurdana är kvinnor och hur behandlas de?) eller på sin höjd etiska (hur bör »vi» behandla dem?).

Således måste synen på den filosofiska analysen i sig ändras, för att genus som en analytisk eller metodologisk kategori ska kunna strukturera filosofins egna sätt att resonera och formulera problem. Ett sådant angreppssätt illustreras i de tre första artiklarna i detta nummer av *KVT*, som alla förhåller sig till den analytisk-filosofiska traditionen. Författarna söker visa hur ett kvinno- eller feministiskt perspektiv kan tillföra nya sätt att förstå de filosofiska problemen inom sina respektive områden: metod, etik och kunskaps-teori/kognitiv vetenskap.

Janice Moulton vänder sig mot att den metod, som används för att pröva filosofiska tesers hållbarhet och som går ut på att utsätta tesen för hårdast möjliga kritik från en motståndare, helt dominerar det filosofiska sättet att resonera. Hon söker visa att »motståndarmetoden» innefattar ett manlighetsideal som likställer kompetens med aggressivitet. Men att utforma allt filosoferande som en debatt mellan motståndare är inte det bästa sättet att bedriva filosofi, hävdar Moulton.

Alternativa sätt att resonera som Moulton föreslår är att granska en filosofisk idéns samband med andra idéer och att diskutera erfarenhetens betydelse för vilka filosofiska övertygelser vi har.

I moralfilosofin har motståndarmetoden, enligt Moulton, lett till att man inriktat sig på att söka formulera en enda etisk princip, som lämpar sig för att försvaras mot tänkta motståndare. Feministiska moralfilosofer har påbörjat arbetet att beskriva kvinnors moraliska erfarenheter och funnit att dessa inte passar in i traditionell universalistisk moralteori. Ulla Holm diskuterar i sin artikel s k omsorgsetiker som Carol Gilligan och Sara Ruddick och ställer frågan vilken betydelse deras kritik

har för traditionell moralfilosofi. På flera punkter sammanfaller deras synsätt med en mer allmän kritik som formulerats inom moralfilosofi, menar Holm, vilken hävdar att etiken alltmer fjärrmat sig från människors faktiska moralföreställningar. Det feministiska projektet att beskriva kvinnors moraliska praxis kan bidra till att återföra studiet av praktisk kunskap till filosofin, hävdar Holm. Hon föreslår vidare att de metoder för medvetandehöjning som tillämpades i kvinnorörelsens basgrupper, kan tjäna som inspiration för projektet att utveckla en feministisk moralfilosofi.

Sara Heinämaa tar i sin artikel upp den feministiska kritiken av synen på kunskap och rationalitet i den västerländska filosofins historia och sätter den i samband med den moderna forskningen om artificiell intelligens.

Forskningen om artificiell intelligens är ett fåfängt företag, menar Heinämaa, eftersom intelligensen inte har någon kärna som går att upptäcka. Maktpolitiska förhållanden är avgörande för vår syn på vem som är intelligent, och intelligensen kommer att fortsätta att gäcka dess teoretiker.

*

Simone de Beauvoir har då och då dykt upp på *KVT:s* sidor, och det är inte underligt då hon är en centralfigur i den moderna feminismen. Andrea Nye visar hur den existentiellistiska teori som Beauvoir anslöt sig till, kolliderar med den feministiska praktik som hon i ett senare skede av sitt liv blev alltmer intresserad av. Dessa kollisioner och Beauvoirs svårigheter att som traditionellt skolad filosof handskas med dem, föregriper på ett intressant sätt senare diskussioner om en äkta feministisk teori och praktik. Vägen dit går, enligt Andrea Nye, över att kritiskt ställa den filosofiska teorin mot praktiken, något som Simone de Beauvoir själv försökte göra.

Rita Foss-Fridlitzius, slutligen, behandlar den aktuella feministiska, vetenskapsfilosofiska diskussionen. Hon anser att denna har hamnat i en olycklig låsning, dels genom att ensidigt röra sig på den epistemologiska nivån, dels genom att fokuseras på en ofruktbar motsättning mellan objektivism och relativism. Foss-Fridlitzius' egen vetenskapsfiloso-

fiska position är realistisk: hon pläderar för en vetenskapssyn som förutsätter existensen av en reellt existerande verklighet, som vi som forskare aldrig kan nå absolut kunskap om, men om vilken vi kan göra mer eller mindre sanna och rimliga utsagor.

I detta nummer tar också några kvinnliga filosofer i Göteborg initiativ till bildandet av ett nordiskt nätverk för kvinnliga filosofer. Du som verkar inom, eller är intresserad av filosofi – missa inte tillfället att vara med från början! Professor Sandra Lee Bartky, initiativtagare till SWIP, den amerikanska föreningen för kvinnliga filosofer, och till tidskriften *Hypatia*, skickar en särskild hälsning.

*

Slutligen en glädjande forskningspolitisk nyhet! Som väl många vet har vi i vår fått en ny forskningsproposition för 1990/91 – 1992/93. Fora/Centra för kvinnliga forskare och kvinnoforskning har i samarbete med *KVT* arbetat intensivt för att påverka »proppen» i en för oss positiv riktning. *KVT:s* insatser är dels det forskningspolitiska numret, »90-talets kvinnoforskning» (3-4 1989) och dels arbetet med att arrangera ett möte med samtliga riksdagspartier.

Där väcktes tanken på en 6-partimotion, där kvinnliga riksdagsledamöter uttalar sitt stöd till kvinnoforskningen och gemensamt äskar om anslag för den. Tack vare detta unika initiativ fick Fora/Centra och *KVT* betydligt ökade resurser jämfört med »proppens» ursprungliga förslag. 3,2 miljoner kronor från statsmakterna har de åtta Fora/Centra, *KVT* och Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitet att dela på inför nästa budgetår. Det är ingen överväldigande summa, men den innebär ändå en klar förstärkning av kvinnoforskningens resurser!